

CARTÎLE SATEANULUI ROMANU.

SCRIERE PERIODICA

pentru trebuintele poporului romanu.

Dăscăpta-te Romane!

Salutarea Ostirei, Domnului si Dămnei Romanilor.

În diu'a de 8/20 oct. a. c.

I.

Sunati trombitie, fanfare,
Saltati animi romanesci,
Ca e di de serbatore
In orasiulu Bucuresci;

Peste cόμεle stufose
A betraniloru Carpati,
Peste undele spumose
Ale Dunarei, sunati;

Priviti ôstea romanăscă,
Ce din munti si din campii
Cu bravura stramosiăscă,
Alérġa in batalii;

Ei trecu Dunarea cea lata,
Cum o trecu sioimii in sboru
Si in Plevn'a sangerata,
Planta mandrulu tricoloru;

Cine-i junele calare
De viteji incongiuratu?
Că 'ntre stele mandrulu sôre
Elu straluce infocatu!

E Marirea Sa Regala
Bunulu nostru Domnitoru,
E a tierii nôstre fala,
Este primulu luptatoru.

Că se afe 'ntreg'a lume
Ca poporulu romanescu
Este demnu de mandru-i nume
Mandrulu nume stramosiescu;

Si strabunele osaminte
Ale vechiloru eroi
Se tresalte in morminte,
Că si sufletele 'n noi!

II.

Si bravandu asprimi si môte
Stégulu ei l'a tienutu susu
Gatindu tierei mandra sôte,
Ne-atérnarea ne-a adusu.

Salutati, romani, ostirea
Si-alu ei stégu triumfatoru,
Că-ci e scrisa nemurirea,
Pe frumosulu tricoloru!

III.

Capitanulu celu mai mare
Ce-a condusu p'acesti voinici.
Elu ne-a datu neatérnare,
Sfaramandu pe inimici.

Salutati-lu cu iubire,
Cu supunere si-amoru,
Si urati-i fericire
Si unu mandru viitoru.

IV.

*Cine e si-aceea femeia
Cu chipu mandru angerescu
Cu ochiu dulce ce scanteia
Candu orfanii o privescu?*

*Este mandr'a-ne Regina,
E unu sufletu smulsu din raiu,
Ce durerea 'n peptu alina
Candu audi dulcele-i graiu.*

*Câte chinuri, neavere,
Man'a ei n'a usiuratu!
Câte rane cu durere
Man'a ei nu a legatu!*

*Salutati-o cu amore!
O saluta, tier'a mea,
Ca-ci ca dens'a Domnitore
Forțe raru vei mai avea!*

Din Pomaritu.

Semicopularea. Un'a din cele mai mari gresieli ce facu tieranii nostrii este, ca ei totu amâna altoirea de pe unu anu pe celualaltu, pâna ce paduretii imbetranescu si se ingrosie din sama afara. Urmarea este, că surceii nobili se prindu cu anevoie si adese se intempla de altoii capeta taciune din cauza, ca cój'a subtire si frageda a surcelului nu se potrivește cu aceea a paduretiului si fiindcă acestu'a se casiunedia o rana cu multu prea mare. Se parasimu dar' asêsta datina rea, alegêndu pentru altoire padureti tineri, sanetosi si netedi la cój'e cu escluderea paduretiloru gheposi, imbetraniti séu bolnaviciosi, cari firesce nu suntu in stare se dea nascere la altoi puternici si frumosi.

Nu arareori inse vrendu nevrendu paduretii ajungu o grosime, incatu nu se mai potu oculá nici copulá, fie că surceii resp. ochiurile aplicate nu s'au prinsu. In astfeliu de casuri se recomanda semicopularea, unu metodu multu mai recomandabilu decâtu altoirea in despicatora.

La semicopulare paduretiulu mai antâiu se retédia la o mica departare de pamentu, facându apoi de laturea s'a o lunga taietura putienu costisie (Fig. 1), de care se alipesce si se léga surcelulu pregatitu intocmai cá la copulare. Retediarea paduretiului se se faca de-asupr'a mugurului, ce stà fatia in fatia cu surcelulu. (Fig. 2). Acestu muguru dà nascere la o mladitia, carea si ea contribue la imblojirea cu cój'e si prin urmare la vindecarea mai grabnica a taieturei. Candu mladiti'a a ajunsu

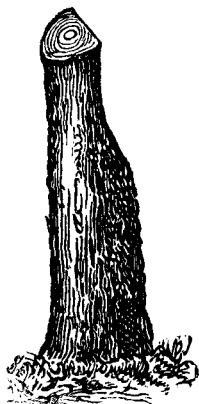

Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 1.

o lungime de vre-o 10 centimetri, ea se inlatura cu luare aminte, ungându ran'a ce remane cu céra séu rasina de altoitu.

Precum la celelalte metode de altoitu asiá si la semicopulare, lucru de capetenie este ca se se alipésca intocmai cóje pe cóje.

Semicopularea, adeca copularea pe jumetate, se póte aplicá la toti paduretii si crengile, cari suntu mai gróse cá surceii nobili.

Ciontarea crengiloru. Suntu doue feliuri de crengi: principiale si laterale. Créng'a principala, care la paduretii si altoii tineri servesce dreptu trunchiu, se se retedie totu-déun'a costisiu, tragêndu cu unu cosoru ageru din josu in susu si formandu astfeliu unu feliu de stresina mica, pe care ap'a de plóie si néua se se póta scurge cu inlesnire. La altoi tineri este neaperatu a retediá in fie-care primavéra créng'a principiala ce a fostu crescutu anulu trecut. Cea mai de aprópe urmare este, cá suculu se gramadesce in putienii muguri remasi, producêndu numeróse mladitie laterale si frundie, cari cá organe nutritóre contribuescu in mare parte la inta-

rarea si ingrosiarea trunchiului. Créng'a principala de unu anu se retédia pe jumetate séu si mai tare, mai alesu dacá altoii suntu cam slabuti (Fig 3); la altoii fórté puternici ajunge se retediamu vérfurile. Retediarea se repetiesce in vr-eo 3—4 primaveri dupa olalta, anume pâna ce trunchiulu este destulu de grosu si tare pentru a puté purtá povar'a corónei de mai tardiu. In deosebire de acésta procedere intielépta, tieranii nostrii lasa altoii se crésca in lungime fara a'i retediá macar' o singura data,— o gresiala mai mare decatu tóte celelalte gresieli impreuna. Urmarea neretediarei este, cá ne tredimu cu trunchiuri slabutie si subtiri, cari se clatina si se incováie sub povar'a ce'i apasa.

Candu vorbimu de retediarea altoiloru intielegemu totudéun'a créng'a mijlocie de unu anu care, reamintimu, trebue privita dreptu trunchiu si resp. continuare a trunchiului.

Retediarea se se faca nemijlocitu de-asupr'a séu cu vre-o 12 centim. mai susu de mugurulu,

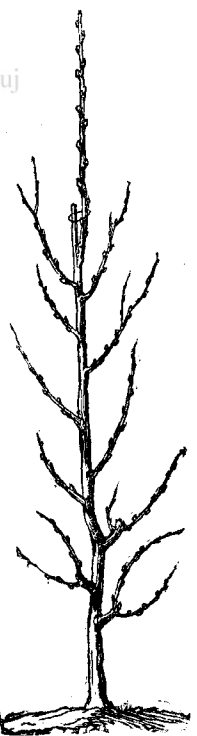

Fig. 4.

care este menitu se produca nou'a crénga principala; ciompulu remasu póte servi dreptu parisiuru, de care se léga mai tardiu mladiti'a dela vârflu (Fig. 4).

Ramurile laterale cá unele ce contribuescu la ingrosiarea trunchiului numai fiindu puternice, se retédia pe jumetate séu de totu; restulu dimpreuna cu mladitiile mai slabutie se cionta in cursulu verei séu in primaver'a ce urmédia. In privinti'a acést'a tieranii nostrii se afla in mare retacire, cei, cari obicinuescu a despoiá trunchiulu pâna si de cele mai mici mladitie laterale, rapindu'i astfelu ce este mai neaperatu: organele nutritive.

Candu trunchiulu a ajunsu a fi destulu de grosu si inaltu, ramurile laterale se cionta cu desevarsire, fiindu acum de prisosu. Ranele ce resulta candu cu ciontarea se fie catu mai anguste. Spre acestu scopu, tragemu cu cosorulu din josu in susu la óre-care departare de trunchiu, asiá cá verig'a cojósa dela inchietur'a ramului se remana netaiata. A indepartá acésta veriga vêrtósa, dupa cum facu cei mai multi tierani, este a casiuná inadinsu rane largi si a nimicí scutulu firescu, care se impedece resbaterea apei de plóie si prin urmare trecerea in putredire a lemnului.

Ranele ce se facu candu cu taierea ramurilor trebuie unse fara amanare cu céra séu resina de altoitu.

In Fig. 5 ran'a de de-asupr'a s'a taiatu cum trebuie, ér' ran'a de din josu este reu taiata.

Fig. 5.

Plantarea pomiloru. In vedere avemu aici mai alesu altoi mai mari, cari plantati in pometu séu aiurea, incepu se rodésca dupa 1—2 ani.

Gropile, repetiimu, se fie catu mai largi si mai adânci. Inainte de plantare cu celu putienu o septemana, gropile se umplu mai bine de jumetate cu pamentulu ce s'a fostu luat de de-asupra cá mai manosu. Pâna a nu asiediá pomulu in grópa, se nu uitamu a ciontá radacinile vatemate si vârflurile prea lungi. Asiediarea se face asiá ca resfirmam radacinile intocmai in positi'a loru de mainainte, apoi infundam printre ele tierâna in amestecu cu putienu compostu séu altu gunoiu

putredu. Restulu tierânei servesce pentru a umplé gróp'a si a imblojí o parte (10 centim.) a trunchiului, formandu mai in urma unu feliu de dälmu la mijlocu cam incovoiatu si turnandu apa statuta care, stracurendu-se in josu, umple cu tierâna golurile ce ar' fi mai remasu printre radacini. Pe candu se astupa gróp'a, pomulu se clatina cu man'a, ér' tierân'a se apasa cu piciorulu catu mai deopotriva. Udatulu cu apa se rcomanda mai alesu candu avemu a face cu unu pamentu pufaiosu si uscatu. Dupa ce amu ispravitu cu udatulu, imblojimu dälmulu tierânosu din jurulu pomului cu unu ascernutu de compostu, pusedării de canepa, tufe de bradu séu si numai cu tierâna uscata, care se pastredie revenél'a atatu de priinciósá radaciniloru si se impedece in acelasiu tempu creparea pamentului.

Localulu de ernatu pómele. Anulu 1878 a fostu bogatu in póme. Speramu deci a respunde la o dorintia ob-scésca, impartasindu in putiene cuvinte, cum ar' trebui se se purcéda spre a puté pastrá pómele pâna intr'unu tardiu in stare buna.

Espunerile urmatóre suntu scóse din brosiur'a „Pomaritul cu deosebita privire la gradin'a scolara.“

Pentru a puté pastrá tempu indelungatu pómele érnaticé, de cari ne ocupamu aici, este neaperatu, cá culesulu se se fi sevarsitu cu deosebita ingrijire, scutindu pómele de ori ce apesare séu strivire. Culesulu se se faca cu man'a, rumpendu pómele un'a cate un'a si punendu la o parte cari ar' fi vermenóse, strivite, petáte etc. Dupa culesu, ele se punu cá se asude intr'o odaie uscata in cursu de 2—3 dîle si apoi se asiédia in localulu de ernatu. Pómele fiindu umede nu se tienu.

Localulu de ernatu, fie pivnitia séu camara, trebue se intruniasca óre-cari insusiri si anume: localulu se fie recorosu, dar' uscatu si intunecosu: daca se póte, elu se nu aiba decatu o usie mica si o singura feréstra; caldur'a, care se regulédia cu ajutoriulu unui termometru, se nu scada sub 5⁰ nici se crésca preste 10⁰ C. Pâna a nu fi asiediatu pómele, usi'a si feréstr'a se deschidu, spre a improspetá aerulu, maturandu si scotiendu afara tóte obiectele, cari respândescu unu mirosu greu, d. e. scanduri si alte lemne putregaióse, càrnuri, grásimi râncede s. c. l. Ispravindu cu asiediarea

pómeloru, usi'a si feréstr'a se inchidu si se inzestrédia cu rogojini asiá cá lumin'a, caldur'a resp. gerulu se n'aiba pe unde resbate.

Aerulu stricatu si prisosulu umediei, ce se gramadesce in urm'a asudarei pómeloru, se inlatura asiá, ca deschidemu usi'a pe tempu uscatu si recorosu.

Pómele se pastrédia parte pe asiá numitele paturi, parte in cosiuri, buti, armare, s. c. l.

Paturile de póme suntu unu feliu de politie late de scanduri, cari se asiédia un'a preste alt'a la o departare potrivita (Fig. 6). Scandurile se fie catu mai uscate si netede. Paturile se potu indiestrá cu unu ascernutu de musíchiu uscatu séu taritie de lemmu, pe cari se asiédia pómele cu coditiile in susu. Nu este recomandabilu a pune mai multu de 3 póme preste olalta.

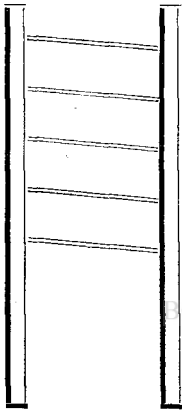

Fig. 6.

Cosiurile de póme se prepara din nuele gróse de rachita séu din scanduri uscate, si anguste. Pómele se puu cu in-grijire pâna aprópe de usie, care se afla de-asupr'a cosiului. Cosiurile, de cari vorbimu,

nu se potrivescu decatu pentru póme vêrtóse si mai de rëndu, cari ele trebuie se fi statu undev'a cá se asude; altucum se strica.

Dreptu buti de póme potu servi butile obicinuite. Este inse neaperatu, cá butile se fie uscate si mai bine folicóse decatu inalte. In buti se érnédia mai alesu merele si perele tardii si nobile, cari dupa ce au asudatu putienu, se infasiura un'a cate un'a in cate unu petecu de hartie sugetóre, resucindu margínile hartiei in jurulu coditiiloru, apoi se pachetédia rënduri rënduri in bute printre nasipu meruntu si uscatu cu deseversire. Butile cu póme se pastrédia in pivnitia séu intr'o camara rece. Pómele cu mediu cam vêrtosu se potu asiediá printre nasipu fora a le mai infasiurá in hartie. Nasipulu impedeaca strabaterea aerului, absorbindu totodata umediél'a asudata.

FECIOR'A DELA PRUTU.

Bogdanu intâlnesce in dumbrav'a lata,
Ratecindu sub arbori unu betranu c'-o fêta.
Celu betranu pe capu-i, pórta peru d'argintu,
Sub trei rani deschise, ambla suferindu.
Fét'a pare 'n doru-i ca o serbatóre
Ce straluce 'n umbr'a grigii trecatóre:
Valuri dulci de purpuru néca-ai fetiei crini;
Ochii-i de dorere si de plansu suntu plini.
Perulu ei celu galbinu albu-i sinu saruta:
Si astfelu sarutandu-lu, fati'a-i imprumuta.

„Dómne! tier'a pere . . . bine ai vinitu! . . .“
Dice . . . dar' sub doru-i cade . . . a moritu.
Fi'a-s'a 'lu sustiene . . . doru-i nu vorbesce,
In torentu de lacrimi nu se respandesce;
Dar cu sufletu mare, astfelu a vorbitu;
„Mi-au ucisu Tatarii mandrulu meu iubitu!
Astadi éca pere chiaru alu meu parinte . . .
Peste tota tier'a sémana morminte!
Dar voi nu combateti! nu sunteti Romani!
Aruncati mai bine armele din mani!“

Dice; dar Tatarii p'acolo 'nnorara;
Domnulu va se fuga prin paduri de tiera . . .
Fét'a smulge arculu unui luptatoru
Si 'n Tatari s'arunca cu sufletu 'n doru.
La acésta fapta ei se rusinara,
Si 'ntornandu toti caii, spre Tatari plecara.
Ér Tatarulu fuge. Domnulu stâ miratu:
Nu 'ntielege fug'a cum s'a intemplatu.

O fecióra blanda catra densulu pare,
Si-i arunca capulu hanulni celu mare.

D. Bolinteanu.

Serbatorirea vitejiiloru armatei romane.

Bucuresci 8/20 octomvrie 1878.

(Urmare.)

In legatura cu cesteia scrise mai susu, lasàmú se urmeze aici si unele schitie din revistele cu cari diuariale „*Romani'a libera*,” „*Vocea Covurluiului*” si „*Ghimpele*” intempinarà in diu'a de 8/20 octomvre pre victoriós'a armata româna séu esprimarà festivitátea acestei díle pururea memorabile.

— Asié „*Romani'a libera*” intre altele scrie:

Datus'a Romaniei se vedíà, dupa unu asie lungu síru de ani, pe copii sei intorcându-se biruitori din lupta, mândri de numele lorú si incoronati de admiratiunea strainiloru si de iubirea fratiloru. —

Plangéu betranii, mesurându cu gândulu scurt'a distantia ce ne desparte de cele trei invasiuni, cari stapâniau acumu Romani'a va avé o armata care se póta intr'unu resboiu culege laurii isbândeii si intrá apoi cu triumfu in resiedenti'a domnesca? Seménti'a pusa de betranii nostri, a prinsu radacini tari, si tener'a generatiune a mersu cu menuirea armei mai departe si mai rapede de câtu visáu densii la reintemeierea ostirei românesci. Ne saltá anim'a de bucuria si noue teneriloru, candu vediurâmu capital'a tîerei dându onorurile cuvenite osteniloru, cari au portatu asié de barbatesce, pe campiele Bulgariei, steagulu Romaniei. 8/20 octomvrie 1878: dî solemnă pentru intrég'a armata româna, si de veselie pentru capital'a Romaniloru si dî de gloria pentru intrég'a România. Acést'a dî ce dupa trei secole ni se aréta, se va memorialisá in istori'a Romaniloru, a fostu atátu de mare, atátu de sânta, încátu temperatur'a chiar' a respectat'o; si vënturile si ploile cari pareau, in ajunulu acestei dîle, ca amenintia cu o tómnă selbatica, in acésta dî s'au liniscitu; si prin frumosulu ei s'a petrecutu in splendóre intrarea in capitala a bravei armate române sub comand'a Capului ei: Alteti'a s'a Regala Domnitoriulu si Bravulu Romaniei, carui'a Domnedieu i-a reversatu dragostea Romaniloru si glori'a bravului Mihaiu. Nimicu mai frumosu, nimicu mai splendidu, decâtu marsiulu braveloru trupe române, pe dinaintea concetatiiloru, in urm'a atatoru suferintie, atatoru bravuri si chiar' a sângelui versatu de ele. Cetatiinii aplaudáu, rudele ostasiloru se emotionáu de bucuri'a, ér' strainii admiráu si aplaudáu brav'a ostire româna.

„Vocea Covurluiului,“ facîndu o revista comperativa intre trecutu si presente, dîce:

Capital'a tîerei imbracata in haine de serbatóre, a primitu astadi in sinulu ei pre cei mai iubiti din copii sei. Sunt trei veacuri trecute de candu Romanii perdusera deprinderea mariloru serbari militare. Europ'a ne uitase aci la gurele Dunarei si nu-si mai aducea aminte de noi decatu candu avea se ne recomande vre-unu Godillott séu Strousberg. Multe si feliurite suferintie indurarâmu; multe si trivítóre jertfe amu facutu. Nimene nu credea in vitalitatea nóstra, si puciniî câti 'si mai aduceau aminte mergeau pâna a ne inscrie in tratatele loru scientifice, cá o provincia a Turciei, cá unu vilaietu bunu de primitu ordine dela celu ântâiu siefu de biurou alu ministeriulu din Stambulu.

Din tempu in tempu sau gasitu pene generóse, cá cele ale nemuritoriloru Quinet, Michelet, Regnault, Vaillant, Chopin, Pelletan, etc. cari batura la portile Europei apusene spre a ne face cunoscuta limb'a, nationalitatea si istori'a nóstra. Inse glasurile loru binevoitóre abia poteau ajunge la usi'a cabinetelor, si de cele mai multe ori se stingeau sub poterea unei note diplomatice a Portei, séu sub indiferenti'a interesata a unoru cabinetete. In atare modu parasiti aci, privirâmu rînduri, cum uneori ni se smulse pamentulu, alte ori ni se smulse prestigiulu, invelindune sub frase maestrite in pólele suzeranitatii Turciei.

Ne-amu inghititu amarulu, ne-amu otielitu credinti'a, si candu in 1856 Europ'a veni se ne intrebe cine suntemu si ce voimu, respunseramu cu unu singuru glasu: Suntemu Romani, éta limb'a nôstra, éta trecutul nostru! Dorimu: 1) Unirea, 2) Autonomi'a, 3) Regimu-representativu si 4) Principe strainu. Europ'a ne ascultâ, observâ tratatele gloriosiloru nostri Domni si luandu-ne sub aripele sale, crescuramu si ne interiramu necontenitu, pânace in primavér'a anului 1877 ni se tramise cea de ântâia bomba de desfidere si nesocotintia.

Atunci parasiti de Europ'a, dar' ajutati de Domnedieu, respunseramu in faci'a lunei cà meritamu o sôrte mai buna. Atunci in catev'a luni, condeiele cu cari scrisera tunarii nostri notele hotaritóre dela Vidinu, Rahov'a, Plevn'a si Smârdanu consumara in cernél'a loru de focu si salitru cele din urma remasitie de nedreptate a celoru ce mereu ne umiliau; atunci Curcanii nostri scósera acelu ingrozitoriu tîpetu pe inaltîmele Griviteiei, si de sub pepturile a 2000 martiri glasulu Romaniei isbucni cu atât'a taria, încâtu usile cabineteloru tóte se deschisera, pres'a intréga ne admirâ, si cei ce nu sciau unde e Romani'a, rapede se pusera a o cautâ, insemná sí stimâ pe hart'a Europei. Atunci trei luni de zile resplatira trei veacuri de umilintia si nedreptate.

Éta ce detorimu armatei romane: Viati'a, Numele, Independinti'a Tieriei!

Onóre voue, Copii de Vitia; Onóre memoriei vóstre Martiriloru din Valea suspineloru, cari ne-ati datu diu'a mare de bucuria, diu'a de 8/20 octomvre, spre a ve privi mândri si victoriosi in sinulu nostru!

Mâne, póte, veti trece spatele betranului Danubiu, si cá vechii legionari ai Romei, duceti pe drépt'a Dunarei limb'a, dulcile deprinderi ale Romanului, iubirea si cultur'a tieriei nóstre? Voi veti vorbi cei ântâi Dobrugiei, prin voi ea ne va cunósce si ne va iubi; faceti se ne admire lumea in pace, precum ne-a admiratu in resbelu, si Europ'a 'si va aduce aminte de nedreptatea s'a!

— „Gimpele“—altmintrea diuariu glumetiu, scrie:

Diu'a de 8/20 octomvre, diu'a intrarei triumfale a armatei române in cetatea lui Bucuru, întórsa victóriosa de pe câmpiele sangerânde ale Bulgariei va remané nestérta din memori'a celoru ce au avutu fericirea a traí si a vedé; si se va transmite urmasiloru loru din generatiune in generatiune, cá cea mai scumpa suvenire de arme egala cu Calugarenii si cu Dumbrav'a-rosia. Dela Suveranii tieriei si pâna la celu din urma alu loru supusu; dela Domnu, dela descendintele lui Bunaparte si Fridericu celu mare si pâna la celu mai de pe urma descendinte alu Viteazului Mihaiu si alu lui Stefanu celu mare, o electricitate strapunsese tóta suflarea romanésca! Ploáu corónele preste capetele filoru Buzesciloru, strabateau la ceriuri strigatele de bucuria din rarunchii stranepotiloru Calomfiresciloru! — Nu mai erá albu, nu mai erá rosu, in ace'a dí marétia; nu se mai vedé decâtu colóre, decâtu nuantia romanésca, decâtu betrâni intineriti prin galvanisarea heroismului filoru loru, semtiându-si fortiele revenite a infruntâ legiuni inamice, si tineri imbetrâniti prin maturi-

tatea reflectiuniloru, ce ocasiunea le inspirá asupra detoriei loru de a veghiá la fericirea patriei. . . Serbatóre esclusiva de familia, Vod'a si Opincariulu erau frati cari subsesera la acelasiu senu alu mamei Romaniei; palatulu si bordeiulu imprumutaserá radiiele splendorei si ale simplitatiei virgine, pentru cá bucuri'a infruntându lantururile legiloru sociali, se fia de o potriua pentru tota suflarea romanesca! In asemeni elanuri ale momentului, candu trombiti'a Renumelui transpórta sufletulu in regiuni ceresci, candu uiti cá mai calci pe pamentu, Altetiele Regali, Domnulu si Dómn'a strigáu: „Traiésca Romani'a!“ éra Romani'a prin miriadele de voci ale filorlu li respundea: „Traiésca Romani'a cu illustrulu ei Capitanu!“

DOIN'A OSTASIULUI.

Tramisus'a 'n tiéra carte
La fetiorii de prin sate:
Se nu pórte strutiu in clopu
Ca 'n Bosni'a-i mare focu,
Fetele bumbi si ánele
Ca 'n Bosni'a-i mare gele;
Pica voínici in batae
Sangele curge parae
Le remanu dragutiele
La multi nevestutiele, —
Blastemat'a batalie
Cum lasa tiér'a pustie.
Inaltiate Imperate
Pune pace nu te bate,
Lasa fetiorii p'acasa
La copii si la borésa,
Ca de candu totu porti resbóe
Lacramile curgu síróe,
Si de candu tíi batalii
Remanu holdele pustii
Tata si mame bestráne
Multi copii mici fora pâne,
Sbiciuri in cuiu mucediescu,
Pluguri in siuri ruginescu,
Boii 'n grajduri odihnescu,

Gradinele intielenescu, —
Cucuruzu-i nesapatu
Si grâulu neseceratu,
Ér pe drumuri si carare
Curgu lacrami períu si vale,
Lacramile mameloru
De dorulu fetioriloru,
Lacramile infocate
De fete ne maritate
Si neveste superate.
Ca mamele 'i plangu fetiorii
Ér nevestele sociorii
Si fetele petitorii
Capitane! Capitane!
Slobodî-me din catane
Se mai prindu plugulu de córne
Déca lucru-mi voiu gatá
Cu dragulu te-oiu ascultá
Si 'napoi voiu re'ntorná.
Atunci dume 'n batalii
Cu dusimani sute si mii
Câci voiu sci a me luptá
Pentru scumpa tiér'a mea,
Pre dusimani i-oiu alungá
Capu 'n díece le-oiu sfarmá! . .

Siomeut'a mare 10. Septembre 1878.

Elia Popu,

invetiatoriu norm. si aperatoriu de patria

Insemnari folositórie.

Taurulu de prasila. La alegerea unui tauru, trebuie sa bagamu de seama, cá elu se fie fara defecte si sanetosu. Mai alesu trebuie se ne uitamu, cá taurulu se se traga din astfelu de parinti, cari au escelatu prin insusiri bune si dorite. Pe tauru nu este ertatu a'lu

folosî mai curendu de a implinî elu vîrsta de $1\frac{1}{2}$ anu, si si atunci numai in modu crutiatoriu; ér' daca a trecutu elu peste doi ani se pôte pe deplinu întrebuintiá. In periodulu primu se nu i se dee mai multu decatu 30—40 vaci, ér' in periodulu alu doilea pôte gonî pe anu si 100 vaci in intervale regulate si proportionate. Fiindu prea tineru folositu, taurulu transplanta formele sale nedesvoltate asupra descendentiloru sei, cari remanu astfelu debili. O hranire puternica si crutiarea facultatii productive au cea mai buna influentia asupra fructificarei. O munca usioara nu numai ca nu-i este de stricaciune, ci din contr'a ii priesce fôrte bine. Dupa ce a sfirsitu anulu alu patrulea alu vîrstei sale, taurulu se nu se mai întrebuintieze la gonire, din caus'a ca fructificarea sa devine nesigura.

Nu este recomandabilu a maná taurulu dimpreuna cu vacile in un'a si aceiasi ciurda sau la un'a si aceiasi pasiune. Vacile si vitielele de gonitu se se duca totdeun'a la tauru, care trebue tinutu deosebitu intr'unu staulu sau intr'unu grajdu. Astfelu nu se întempla cá taurulu se goniasca in un'a si aceiasi di mai multe vaci, care gonire nu numai ca este de regula zadarnica, ci influentieaza in modu stricaciosu asupr'a taurului. Daca se aduca taurului spre gonire prea multe vaci, atunci o parte mare din ele remanu sterpe; daca tinemu tauri rei, dobandimu vitiei de putinu pretiu si prin aceast'a tota ciurd'a suferu scadere.

Daca o comuna tine la 150 de vaci numai *unu* tauru, ne invatia esperientia, ca din acêste celu putinu 60 remanu sterpe. Perderea ce o suferimu prin aceea, ca o vaca remane stearpa, se pôte pretiu cu celu putinu 25 fl. sau 50 franci; aceasta suma multiplicata cu numerulu vaciloru remase sterpe, resulta o paguba pentru întreag'a comuna de 1500 fl. sau 3000 franci pe anu. Si fôrte usioru se puté incunjiurá aceasta paguba, relativu destulu de insemnata, prin tinerea unui alu doilea tauru, care costa celu multu 300 fl. sau 600 franci.

Daca o comuna sau unu proprietariu tine pentru unu *numeru potrivit* de vaci in locu de unu tauru *reu*, unu tauru *bunu*, acêst'a va produce si vitiei mai de pretiu. Socotindu diferenti'a la pretiu numai cu 5 fl. sau 10 fr. la vitielu — si aceast'a este fôrte putinu — la 80 vitiei crescamentulu dobandei este 400 fl. sau 800 fr., care se ajunge prin cheltueal'a mai mare de 100 fl. sau 200 fr. pentru taurulu bunu in locululu celui reu si eftinu.

Boii de munca. La munca se întrebuintieaza de regula tauri juganiti (boi). Deórece la tauri desvoltarea trupului se indeplinesce in modu mai perfectu, ca la boi, se recomanda a nu juganî taurii inainte de ce si-au implinitu *anteiulu* anu alu vîrstei.

Fiindu boii de $1\frac{1}{2}$ —2 ani se potu pune la jugu, pentru a se deprinde cu trasulu; inainte de a fi boulu de 4 ani, nu este ertatu a'lu pune la munca grea.

Este in deobsce cunoscutu, ca prin lucrare se consuma putere musculara si cu atatu mai multa, cu catu lucrarea este mai grea. De aci urmeaza nevoea, a dá vitelorulu de munca o hrana puternica, care se nu cuprinda unu volumu mare, pentrucu boii de munca n'au regazu a rumegá multu. O astfelu de hrana, care are unu volumu

micu si care contine multe materii nutritóre, suntu grauntiele. Boii de munca se fie musculosi dar' nu grasi, caci grasimea moie puterea. A dá boiloru unu nutretiu prea apatosu inca nu e bine, din cauza ca acestu nutretiu produce muschi moi si slabesce stomaculu. Din acéste cause nutretiuulu celu mai recomandabilu pentru boi de munca este fênu (otav'a) si grauntiele. De órece caus'a principala, din care se tinu boi in loculu cailoru, este hranirea loru mai eftina, de sine se intielege, ca o nutritie imbelsingata a boiloru in timpulu ernei, candu lucrulu s'a imputinatu nu este rentabila din punctu de vedere economicu.

Catu timpu poarta animalele agricole? *Epele* poarta 48 $\frac{1}{2}$ septemani sau 340 dîle (estreme 330 si 419 dîle):

Vacile: 40 $\frac{1}{2}$ septemani sau 285 dîle (estreme 240 si 321 dîle);

Oile si caprele: aproape 22 septemani sau 150 dîle (estreme 146 si 158 dîle);

Scroafele: preste 17 septemani sau 120 dîle (estreme 109 si 133 dîle);

Masina de sfarimatu cucuruzulu. Tieranii nostri indati-neaza a sfarmi cucuruzulu adeca a despoiá tuleii de grauntie, in serile lungi de preste eara. Ei sfarmescu cu manile si cu ajutoriu lu unui cosoru tocitu etc. Sfarmitulu, desi este anevoiosu si fara sporiu, da prilejiu a intrebuintiá bratielu proprii in cursulu ernei, candu economii nostri si asia nu prea au ce lucrá. Suntu inse nu putini intre tieranii nostri cari, pentru a sfarmi multulu cucuruzu ce producu, au trebuintia de bratie straine, facendu astfeliu cheltueli ce nu stau in nici o proportie cu lucrulu sevarsitu. In asemenea casuri se recomêda a inlocui bratielu scumpe si nespornice prin masinile de sfarmitu atatu de spornice si relativu eftine. Aceste masini au o intocmire adese cu totulu osebita unele de altele. O masina de sfarmitu fórte potrivita pentru economii nostri ni se presinta in

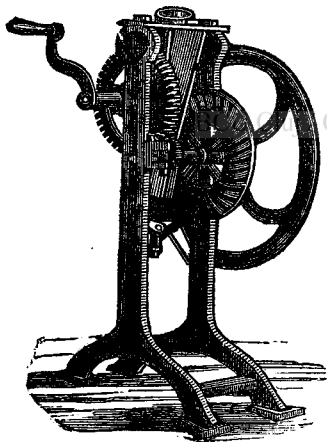

Fig. 1.

Fig. 1. Ea se afla de vendiare in mai tóte depositelu de masini agricole si de aceea nici ca este de lipsa a dá esplicari asupra intocmirii ei asiá fórte simple.

Intrebuintiarea cartofiloru degerati. Nu arareori se intempla de cartofii degera. A folosì asemenea cartofi ca materialu la facerea spiritului nu este totdeun'a cu putintia, fie ca nu se afla in apropiere o fabrica de spiritu, fie din alte cause. Atunci ne putemu ajutá asiá, ca ferbem cartofii degerati si'i pastramu intr'o groapa anume facuta spre acestu scopu. Pe fundulu groapei se asternu mai intaiu paie uscate, apoi se punu cartofii ferti de curendu si se calca barbatesce, impiedcandu astfeliu intrarea aerului cu desevarsire. Laturile groapei se captusiescu si ele cu unu stratu de paie; mai bune suntu firesce

scandurile. Groapa se umple cu vîrfu, formandu unu feliu de momentu care se imblojesce cu paie si apoi cu o pătura groasa de pamentu. Daca aerulu n'are pe unde strabate de locu, atunci cartofii astfelii asiediatu se potu pastrá in stare buna cu anii. Curendu dupa ce s'au fostu astupatu in groapa, ei se inacrescu, dar vitele si in deosebi porcii ii manca bucurossu cá si candu aru fi proaspeti.

Conservarea untului. Daca untulu se se conserve, elu indata se sara cu sare fôrte mêruntu pisata; pentru 1 chilo de untu ajungu 52½ grame sare. Untulu, destinatu pentru economi'a casei séu pentru vëndiare, se asédia in buti, mai potrivitu inse in óle de pétra, cari se provedu de-desubtu si de-asupr'a cu o pătura de sare. Cá se nu strabata aerulu, astfelii de vase se inchidu bine; totu spre acestu scopu se tórna preste untu apa, care trebue schimbata totu la doue díle. — *Untulu topitu*, destinatu pentru fiertu, se topesce intr'unu vasu preste jaru si se tiene in starea acést'a fluida pâna atunci, pâna candu mai face spuma. Spum'a se delatura. Dupa acé'a untulu topitu prin o pândiatura se stracura in vase, cari se asédia la unu locu recorosu. Untulu topitu pierde prin topire 15—25%. — Untulu râncedu se fierbe cu o cuantitate indoita de apa atatu pâna ce untulu se topesce, apoi se mesteca bine cu o lingura de lemn, se strecura si se pune la recéla, cá untulu se se sleiasca. Dupa acést'a ap'a se scurge si procedur'a se repetiesce de 2 séu de 3 ori, dupa cum untulu este mai putienu séu mai multu râncedu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

DOINE.

I.

Totu mi-dice a mea maicutia,
Se me lasu de-a mea dragutia,
Se-mi cautu un'a mai voinica,
Cà-a de-acuma e pré mica.

Se-mi cautu un'a mai naltutia,
Cà-a de-acuma e pré micutia
Si nevést'a mitutica
Face pit'a nedospita.

Maica maiculiti'a mea,
Nu pré face vórba rea, —

Las'acum si dupa mine,
Déca vrei se fia bine.

Faca pit'a nedospita,
Eu nu lasu a mea iubita,
Fia mica, mitutea
Juru cà nu me lasu de ea!

Caci mai bine flamendiescu
Decatu se o parasescu,
Si mai bine se morimu,
Decatu se ne despartimu!

II.

Totu mi-dice o fetitia,
Ca se fiu a ei baditia, —
Si s'o iéu io de muiere,
Ca-mi aduce mare-avere.

Lasa-te fetitia draga,
Nu-mi vorbí de a ta blaga, —
Ca-ci nu lasu pe a mea draga,
Neci chiaru pentru lumea n'tréga.

III.

Lumea totu me dosescesce,
Ca a mea mandra me órbesce,
Me orbesce cu bobóne,
Se n'ó simtu cà e cu tóne.

Dica lumea ce va vré,
Dar de ea n'oiu ascultá, —
Dica lumea ce-a voi
Dar' mandr'a n'oiu parasi.

Sciu eu aia fórté bine,
Cà ea m'a vragitu pe mine, —
Inse rogu pe Domnedieu,
Se nu dau de vre unu ceasu reu.

Se nu dau de vre-o pocita,
Ca se lasu p'a mea iubita, —
Se nu-mi vina vre-unu gandu slabu,
Se lasu — pe cine mi-e dragu!

Iulianu Grozescu.

Grâulu, vinulu si mirulu.

— *Colinda din Maramuresiu.* —

Domnedieu candu a amblatu,
Toti santii l'au intrebatu:
Grâulu ce-lu curatu,
Vinulu stracuratu
Si mirulu celu santu
Din ce-su pe pamentu?
Din ce sunt facute,
De-su asié placute?
— „Voi pré bine sciti,
Deci ce mai voiti,
Bine, fórté bine,
Cà-ci a-ti fostu cu mine,
Candu noi amu esítu
La campu parasitu,
Susu la Rusalimu,
Ca sê mai privimu
Grâne fara spicu
Si vii fara vinuri
Si flori fara miruri.
Indata in cale,
La fantana 'n vale,
Rece ventu usioru,
Paltinu galbinoru,
Sub frundie merunte,
La umbra rotunda,
Boi, vaci adapamu,
Si noi insetamu,
Voi ati si-adormitu,
Eu am stregiuitu,
Tiranii, evreii,
Maniosi ca lei.
Au si auditu,
La noi au venitu,

Voi toti a-ti scapatu,
Dar eu m'am lasatu
Sê patiu pentru voi,
Si turm'a de oi;
Si ei me legara,
Si prinsu me portara
Pana la Pilatu,
La cas'a de sfatu,
Lege mi-punea,
Din care esiá
Sê fiu restignitu
Si batjocoritu
Pe cruce de bradu,
Precum vré Pilatu;
Apoi m'au intinsu,
Si tare m'au strinsu,
Carnea giosu cadea,
Pe unde picá,
Grâu bunu se facea;
Cuie de otielu,
Dandu cu maiu de fieru,
In mani in picioére.
Cuiele batea,
Sangele mi-curgea,
Pe-unde picurá,
Vinu bunu se facea, —
Si spini aduná,
Si me 'ncununá,
Tare me 'mpungea,
Sudórea mi curgea,
Pe unde picá,
Miruri infioriá.

Teodoru Mihnea.

TEODORU PETRISIORU

1878
1884
1894

Barbatulu teneru — abia de 34 ani — care, afora de Ddieu, nu a cunoscutu altu Domnu pe acestu pamentu in-grasiatu cu sânge românescu, decâtu pe multǔ-cercetatulu Poporu romanu; barbatulu care sciea infruntá cu vrednicia tóte atacurile dujmanóse ale hulei si strivirei indreptate contr'a Poporului românú; barbatulu care s'a truditu di si nópte pentru desceptarea, luminarea si indreptarea Poporului românú; barbatulu care a scrisu *Originea si Istori'a Poporului Romanu* cetita de mii si ascultata de dieci de mii de Românii

Nu mai este!

Dupa o bóla indelungata, de siepte septemani, — elu a adormitu in Domnulu, in 4 decembrie a. e. in Sabiiu si s'a inmormentatu in 7 l. c. — Pentru fericit'a odichna vecinica a adormitului in Dlu, s'a tienutu mai multe parastase. Asié in Sabiiu, Blasiu, Cizeriu, Sant-Martinu, Sangeorgiu si in alte comunitati locuite de abonanti ai acestei foie si amici de ai repausatului.

Redactiunea acestei foie a primitu mai multe scrisori de plângere si tânguire dupa repausatulu, — dintre cari, pentru angustimea locului, lasamu se urméza aici numai un'a venita din Silvani'a (Selagiu), care suna:

(G. C.) Plângere mare s'a intemplatu nouel Pierdere nereparabila. Teodoru Petrisioru nu mai este intre noi! Imbracă-te in doliu tu „Predicatoriule Romanu!“ si voi „Cartiile Sateanului Român!“ Ati pierdutu pe bravulu vostru Collaboratoru; ~~fer~~ noi amu pierdutu pe Stéu'a care odinióra lucia cá unu meteoru luminosu pe orisonulu atátu de tulburatu si sbuciumatu a esistetriei nóstre nationali, pe faci'a care a luminatu trecutul Poporului Romanu! — Cu profunda durere a animei am primitu scirea, cá barbatulu odinióra cu atâte inusfiri distinge inezstratu, a repausatu in flórea vietiei s'ale, lasându in nespusa durere nu numai pe toti cetitorii acestoru foie, dara si pe numerosii amici si cunoscuti, cari onoráu in fericitului nu numai rar'a lui capacitate, ci si neobosinti'a lui in tote lucrarile tiéntitóre la inaintarea si inflorirea Poporului romanu. — Plânge-lu voru pe densulu invetiaceii sei, cari au pierdutu in densulu pe sincerulu loru amicu si adeveratulu loru conducatoriu. — Saltat'a si Blasiulu, cá intre Profesori dela Gymnasiulu seu, potea salutá pre unu membru atátu de zelosu si activu, cum erá repausatulu, — dara acum prin mórtea neindurata, nespunsa durere si gele umplurá anim'a Collegiloru sei, cari cu noi dimpreuna intristati si ochii scaldati in lacrimi îi ostéza: fericita odichna si vecinica pomenire!

Fiá-i Repausulu linu si Amentirea eternu-beneucventata!

Unele si Altele.

Serbatori fericite! poftimu tuturoru cetitoriloru si pretiniloru nostri! — *Er' acelor'a cari in diu'a de Santulu-Niculae, au benevoitu a-si aduce aminte de noi: le multiamimu din anima si le poftimu totu benele si vietia indelungata!*

Diu'a de 28 nov./10 decemvre, in care acum-i anulu curagiulu ostiriloru române sfarmase intaririle cetatiei Plevn'a, s'au serbatoritu in Romani'a intr'ga cu mare vesel'ia.

Monumentu lui Al. Papiu Ilarianu va se-i redice *Societatea academica romana* spre care scopu a si prevediutu in bugetulu anului 1878/9 o suma de 5800 lei noi. Totu ac'asta societate a hotaritu a dá erediloru numitului barbatu multu regretatu alu Natiunei romane 1200 lei noi si a-i cumperá bibliotec'a.

Societatea pentru fondu de teatru romanu si-a tienutu adunarea s'a generala de est'tempu la 5/17 si 6/18 noemvre a. c. in Alb'a-Jul'i'a. Din raportulu casariului se vede ca fondulu acestei societati se urca la 14,000 floreni. E pucinu ce e dreptu, dara totusiu destulu fa'cia de nepasarea ce domnesce la noi fa'cia, de totu ce e *comunu si nationalu*. Balulu datu cu ac'asta oca siune a rees'itu for'te bene, intruindu unu numeru insemnatu de Romani si straini si aducandu unu venitu de 400 fl. v. a. In pausa s'a jocatu Batuta, Romanulu si Calusiarulu, prin 18 calusieri — toti Romani c'a stejariulu verde — ostasi din regim. de infant. nru 50. — Dela noii membrii, inscrisi cu ac'asta oca siune, au incursu 118 fl. v. a. — Adunarea gen. urmatoria se va intruni la 8/20 septemvre in Blasiu.

† **Basiliu Iug'a** notariu cercuale in Suciulu de susu, a fostu nimeritu in capu de-odata cu patru gl'ontie, impuscate pe fer'etra, in 3 decemvre st. n. a. c. sér'a la $\frac{3}{4}$ ore. — Elu se aflá la mésa, in bra'cia cu unu fiu alu seu, *ér' celi-alalti trei fii ai sei impreuna cu mum'a loru, se afláu asemenea in giurulu mesei.* Acetora nu li se intemplá nemicu; — densulu inse, fora dea poté dice unu singuru cuventu, cadíu indata la pamentu, cu capulu sdrobotu bucati. — Osamintele defunctului furá straportate in 5 l. c. deman'eti'a, la Lapsiulu unguurescu, unde se si inmormentara, intre plânsetele sfasietóre de animi ale veduvei si orfaniloru, parentiloru si socriloru, consangeniloru si amiciloru sei. — Repausatulu a fostu unu Romanu adevratu, cu zelu neobositu pentru tote causele natiunali, besericesci si scolarie. — In scurtulu tempu de 5 ani a functiunarei s'ale cá notariu in Suciulu de susu regulá si organisá minunatu ac'asta comuna romanésca, atátu in privintia civica-nationala, cátu si in privintia besericésca si scolara. — Beseric'a de pétra din Suciulu de susu, si celea doue beserici din Suciulu de josu, scol'á din Suciulu de josu si beseric'a din Grosi s. a. n. n. voru vesti urmasiloru: fii, nepoti si stranepoti — numele bravului si multu-deplansului Vasiliu Iug'a, la acarui'a staruintia neobosita au fostu redicate si infrumsetiate. — Mangaiá-se dara: tener'a veduva Mari'a Iug'a nasc. Gente, — mititeii orfani Regin'a, Corneliu, Liviu si Leone, — vérstnicioii parenti si socrii Teodoru si Ann'a Iug'a, Ioanu si Mari'a Gente, — duiosii fratíni Ioanu si Ioana dimpreuna cu toti amicii si cunoscutii repausatului; cá-ci cel'a ce t'elharesce a rapitu viet'i'a trupésca a iubitului loru Vasiliu Iug'a, nu s'a potutu atinge de sufletulu si amentirea lui. Sufletulu lui va aflá in ceriuri resp'lat'a meritata a fapteloru s'ale maretie si pentru nedreptatea ce i s'au facutu pe pamentu; *ér' amentirea lui va trece la fii, nepoti si stranepoti pururea marita, pururea bene-cuventata!*

Proprietariu, Editoru si Redactoru respundietoriu:

Niculae F. Negrutiu, in Gherl'a.

Tipograf'a Eredei lui Georgiu de Closius, in Sabiiu.

